

12. Консолідована версія Договору про функціонування Європейського Союзу 2008 року. Стаття 88. / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://eur-lex.europa.eu/>
13. Консолідована версія Договору про функціонування Європейського Союзу 2008 року. Стаття 89. / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://eur-lex.europa.eu/>
14. Потемкина О. Сотрудничество в области внутренних дел и правосудия // Европейский Союз: Справочник-путеводитель / Под ред. О. В. Буториной (отв. ред.), Ю. А. Борко, И. Д. Иванова. 2-е изд., доп. и перераб. – М.: Издательский Дом "Деловая литература", 2003. – с. 162 – 178
15. Четвериков А., Жупанов А. Пространство свободы, безопасности и правосудия // Право Европейского Союза в вопросах и ответах: учеб. пособие / С. Ю. Кашкин и др.; отв. ред. С. Ю. Кашкин. – М.: ТК Велби, Изд-во Проспект, 2005. – с. 253 – 267
16. Качка Т. Борьба з відмиванням грошей: Комплексний порівняльно-правовий аналіз відповідності законодавства України *acquis* Європейського Союзу в сфері боротьби та запобігання реалізації доходів, отриманих злочинним шляхом. – К.: Реферат, 2004. – 200 с.
17. Гердеген М. Європейське право / Пер. з німецької. – К.: "К. І. С.", 2008. – 528 с.
18. Дэйвис К. Право Европейского Союза: Пер. со 2-го англ. изд. – К.: Знання, 2005. – 406 с.

Кошеваров В. П. Політика Європейського Союзу в сфері боротьби зі злочинністю за Консолідованою версією Договору про функціонування Європейського Союзу

В науковій статті автор аналізує сучасні кримінально-правову і кримінально-процесуальну політики ЄС.

Ключові слова: політика Європейського Союзу, кримінальний закон.

Кошеваров В. П. Политика Европейского Союза в сфере борьбы с преступностью за Консолидированной версией Соглашения о функционирование Европейского Союза

В научной статье автор анализирует современные криминально-правовую и криминально-процессуальную политики ЕС.

Ключевые слова: политика Европейского Союза, криминальный закон.

Koshevarov V.P. European Union's policy in the sphere of fights against crime under Consolidated Version of the Treaty about functioning of European Union

In the scientific article "European Union's policy in the sphere of fight against crime under Consolidated Version of the Treaty of functioning of European Union" author analyzes modern criminal law and criminal process policies of EU.

Keywords: European Union's policy, criminal law.

Лотоцький М.В.

Адвокатура як суб'єкт загальносоціального запобігання злочинам

УДК 347.965(477)

Постановка проблеми. Як свідчить статистика, щорічно суди загальної юрисдикції в порядку ст. 23-2 Кримінально-процесуального кодексу (далі - КПК) України [1] виносять майже 6 тис. окремих ухвал про усунення причин та умов, що сприяли вчиненню злочинів [2, с23]. Проте особливого впливу на негативні якісні показники злочинності ця діяльність не справляє, а саме: у структурі злочинності основу складають тяжкі та особливо тяжкі злочини, більше 40% злочинів вчиняється у співучасті, злочини корисливої спрямованості є пріоритетними, т. ін.

Вивчення теоретичних і практичних джерел з означеної проблематики показало, що однією з підстав високого рівня злочинності є відсутність належного соціального контролю за розвитком цього суспільно небезпечного явища, зокрема, з боку адвокатури.

З огляду цього та з метою розробки і обґрунтування заходів, спрямованих на підвищення ролі та місця адвокатури у системі суб'єктів загальносоціального запобігання злочинам, вибрана тема дослідження є досить актуальною.

Стан дослідження. Про роль та місце суб'єктів, так званого, загальносоціального запобігання злочинам у науковій літературі думок не бракує. При цьому значна частина науковців у більшій мірі це питання розглядає через призму діяльності суб'єктів профілактики щодо впливу на причини і умови злочинності загальносуспільного рівня [3, с326]. Досить активно у цьому напрямку працюють такі вчені, як Антонян Ю. М., Блувштейн Ю. Д., Віцин С. Є., Гаухман Л. Д., Голіна В. В., Закалюк А. П., Джужа О. М., Ігошев К. Є., Лекарь А. Г., Литвинов О. М. та ін. [4, с 36-39]. Проте, у контексті з'ясування змісту діяльності адвокатури зазначена проблематика розроблена недостатньо, що й обумовило вибір даної тематики дослідження.

Виклад основних положень роботи. Як показує аналіз наукових джерел, адвокатуру відносять до спеціалізованих недержавних суб'єктів запобігання злочинам. Зокрема, А. І. Алексєєв зміст цієї діяльності бачить у тому, що виступаючи на досудовому слідстві та в суді в якості захисників, законних представників потерпілих, цивільних позивачів і відповідачів, адвокати приймають участь у дослідженні причин і умов злочинів, які з кримінально-правових позицій нерідко можуть розглядатись як обставини, що суттєвим чином впливають на рівень відповідальності [5, с138].

Децю відмінну позицію займає А. П. Закалюк, який вважає, що діяльність адвокатури по запобіганню злочинам полягає у сприянні виконанню статей 23, 23-1 КПК України і у захисті законних прав та інтересів громадян і юридичних осіб [3, с 356].

О. М. Бандурка та Л. М. Давиденко, навпаки, виділяючи органи кримінальної юстиції [6, с 123] як суб'єкти загальносоціального запобігання злочинам, не відносять до них адвокатуру [7, с 102].

Не називають адвокатуру серед суб'єктів профілактики на загально-соціальному рівні й інші науковці (О. М. Джужа, Є. М. Моїсєєв, В. В. Василевич) [8, с 60-68].

Такий самий підхід можна знайти в зарубіжній науковій літературі (А. Ф. Агапов, Л. В. Барінова, В. Г. Гриб та ін.) [9, с. 128-139].

У той самий час, сучасний стан протидії злочинності в Україні, включаючи й запобіжні можливості, обумовлює необхідність розробки науково обґрунтованих заходів, спрямованих на більш ефективне використання існуючих ресурсів кожного із суб'єктів, задіяних у здійсненні загальносоціальної профілактики суспільно небезпечних діянь, включаючи можливості адвокатури. Як з цього приводу зауважили деякі дослідники (А. І. Алексєєв, С. І. Герасимов, А. Я. Сухарев), при всій багатоманітності суб'єктів запобігання злочинності, в тому числі кримінологічної профілактики, вони системно зв'язані: їх об'єднують загальна мета, правова та інформаційно-аналітична база, функції та ін. [10, с 92]. При цьому, як правильно зробив висновок А. В. Міцкевич, досить важливою системоутворюючою ознакою є відповідальність суб'єкта за досягнення мети відповідної діяльності та її результати [11, с 12].

Якщо виходити зі змісту ст. 1 Закону України "Про адвокатуру", у якій визначені соціально-правова природа та завдання цього громадського об'єднання, то чітко прослідковується його діалектичний зв'язок з іншими суб'єктами запобігання злочинам, а саме: їх діяльність спрямована на захист прав, свобод та законних інтересів фізичних

і юридичних осіб. Саме таким по змісту є один із елементів загальносоціальної профілактики злочинів, яка в теорії визначається як: "...сукупність різноманітних видів діяльності та заходів в державі, спрямованих на удосконалення суспільних відносин з метою негативних явищ і процесів, що породжують злочинність або сприяють їй, а також недопущення вчинення злочинів на різних стадіях злочинної поведінки [13, с 94-95]. При цьому така позиція заперечень серед науковців не викликає [14, с 351-352]. Як з цього приводу зауважила В. В. Голіна, статистична сукупність злочинних проявів (так званий "Кримінологічний потенціал суспільства") дає деяке уявлення про цей потенціал та про те, яка частина і які прошарки населення концентрують цей потенціал, чому і які суспільні відносини його знижують або підвищують, а також які заходи необхідні для його зниження [115, с 335].

Отже, необхідність участі адвокатури у реалізації заходів загальносоціального запобігання злочинам є очевидною. Тим більше, що результативність цього напрямку залежить, як правильно зробив висновок В. І. Борисов, не тільки від законодавства й узгодженої діяльності правозастосовних і правоохоронних органів, спрямованих на боротьбу зі злочинністю, а й, головним чином, від соціально-економічного стану, моралі та правової культури суспільства, нарешті, від природного бажання переважної більшості громадян позбутися злочинності [16, с 306].

Якщо за основу взяти вищезазначені наукові підходи та зміст ст. 4 Закону України "Про адвокатуру", у якій визначені принципи та організаційні форми її діяльності, та ст. 5 цього ж нормативно-правового акту "Види адвокатської діяльності", то можна вивести наступне визначення загальносоціального запобігання злочинам, що здійснюється адвокатурою, а саме: "...Це заснована на законі та інших нормативно-правових актах добровільна діяльність адвокатури або окремо взятого адвоката, що спрямована на виявлення детермінант конкретного злочину та в цілому злочинності в Україні, та шляхом захисту прав і законних інтересів фізичних і юридичних осіб діяльність по їх усуненню, блокуванню, нейтралізації тощо".

Таким чином, системоутворюючими ознаками даного поняття є:

1) Нормативно-визначена діяльність адвокатури у сфері профілактики злочинів.

Як з цього приводу зауважив Ю. Ф. Іванов, сутність правового регулювання профілактики злочинів полягає в тому, що правові норми стимулюють соціально корисну поведінку (у даному випадку фізичних і юридичних осіб, які є об'єктами адвокатської діяльності), протидіючи факторам, які негативно впливають на формування та життєдіяльність особи, таким чином створюючи умови для оптимального здійснення запобіжної діяльності [17, с 97].

Поряд з цим, як правильно зробили висновок ряд дослідників (О. М. Джужа, В. В. Василевич, П. М. Опанасенко та ін.), правові акти визначають завдання та заходи профілактики злочинності, порядок, форми і методи здійснення цієї діяльності, функції різних її суб'єктів, координацію і взаємодію між ними [18, с 70]. Більш того, закони та інші нормативно-правові акти забезпечують відповідальність уповноважених осіб за виконання своїх обов'язків, суворе дотримання особистих і майнових прав, законних інтересів громадян та установ, що потрапляють до сфери профілактики злочинності.

Враховуючи, що на сьогодні спеціального закону з питань запобігання злочинам в Україні немає, правовим підґрунтям для заняття цим видом діяльності адвокатурою є Закон України "Про адвокатуру" та КПК України, хоча необхідність регулювання даного питання першим є очевидною.

2) Добровільна діяльність адвокатури у сфері профілактики злочинів.

Як у зв'язку з цим зазначено в ч. 1 ст. 19 Конституції України, правовий порядок в Україні ґрунтується на засадах, відповідно до яких ніхто не може бути примушений робити те, що не передбачено законодавством [19].

Виходячи з цього та зі змісту Закону України "Про Адвокатуру", слід визнати, що заняття запобіжною діяльністю у сфері протидії злочинності є її правом (мірою можливої правоспроможної поведінки) [20, с 407], а не обов'язком (мірою необхідної поведінки).

По цій ознаці адвокатура відрізняється від інших суб'єктів профілактики злочинів, для яких зазначена діяльність є однією з функцій, що впливають з їх правового статусу (органи внутрішніх справ, Служба безпеки України, прокуратура, т. ін.) [21, с 19-21].

Разом з тим, як зазначено в п. 10 постанови Пленуму Верховного Суду України від 1 листопада 1996 р. № 9 "Про застосування Конституції України при здійсненні правосуддя", конституційні положення про законність судочинства та рівність усіх учасників процесу перед законом і судом (ст. 129 Конституції) зобов'язують суд забезпечити всім рівні можливості щодо подання та дослідження доказів, задоволення клопотань та здійснення інших процесуальних прав [21, с 203], що у повній мірі відноситься до адвокатури, зокрема щодо забезпечення її права та здійснення функцій по запобіганню злочинам.

3) Діяльність як в цілому адвокатури, так і окремо взятого адвоката.

Як з цього приводу зазначено в ч. 2 ст. 4 Закону України "Про адвокатуру", адвокат має право займатись адвокатською діяльністю індивідуально або об'єднуватися з іншими адвокатами в колегії, адвокатські фірми, контори та інші адвокатські форми, контори та інші адвокатські об'єднання. Більш того, відповідно до вимог ч. 5 ст. 4 цього ж Закону адвокатські об'єднання є юридичними особами, а адвокати виконують свої обов'язки відповідно до кримінально-процесуального законодавства України у процесі дізнання та досудового слідства (ч. 1 ст. 5 Закону). Остання ж діяльність, як це впливає зі змісту ст. ст. 23-23-1 КПК України, передбачає й ту, що пов'язана з виявленням причин і умов, які сприяли вчиненню злочину тобто фактично вчиняє дії по запобіганню цим суспільно небезпечним явищам на загальнокримінологічному рівні [22, с. 111-116].

4) Діяльність по виявленню детермінант конкретно взятого злочину чи в цілому злочинності в Україні.

Як з цього приводу зробив висновок М. М. Клюєв, з державної системи, у всіх підрозділах якої так чи інакше домінують публічні начала, з державної волі, зведеної в закон, право має перетворитися на правову систему, де пріоритет належить волі та інтересам людини [23, с 14].

Що ж стосується змісту даного системоутворюючого елемента, що визначає поняття "загальносоціального запобігання злочинам адвокатурою", то діяльність по виявленню детермінант конкретно взятого злочину чи в цілому злочинності в Україні здійснюється, як показує практика, у межах:

- а) кримінального судочинства;
- б) поза цим процесом [24, с 18].

Перший напрямок передбачає вчинення адвокатом дій, що пов'язані із захистом законних інтересів, як правило, фізичних осіб при розслідуванні кримінальних справ та розгляді їх у суді (підозрюваних, обвинувачених і підсудних, а також потерпілих від злочину). При реалізації цих функцій адвокат, як й інші учасники кримінального судочинства, що діють від імені держави (органи дізнання, досудового слідства, прокуратури та суду), об'єктивно зумовлені виявляти детермінанти вчинення конкретного злочину, що носять загальносоціальний характер, механізм його вчинення та інші обставини, що підлягають доказуванню в кримінальній справі (ст. 64 КПК України).

Крім цього, для створення реальних гарантій захисту прав фізичних осіб у кримінальному судочинстві адвокат виявляє обставини, що пом'якшують покарання (ст. 66 КК України), а також встановлюють роль жертви злочину у його вчиненні (визначають так званий віктимологічний аспект злочинності) [25, с 21-32].

Всі ці та інші дії складають зміст загальносоціального запобігання злочинам адвокатурою у межах кримінального судочинства. При цьому, як вірно зробив висновок В. І. Борисов, результативність цього напрямку багато в чому залежить від законодавства й узгодженої діяльності правозастосовних і правоохоронних органів, спрямованих на боротьбу зі злочинністю, й головним чином від соціально-економічного стану, моралі та правової культури суспільства, нарешті, від природного бажання переважної більшості громадян позбутися злочинності [16, с 306].

Загальносоціальне запобігання злочинам поза кримінальним судочинством здійснюється адвокатурою через інші, передбачені Законом України "Про адвокатуру", види діяльності (ст. 4), а саме: її органи дають консультації та роз'яснення з питань кримінального судочинства для інших осіб, що не є суб'єктами кримінального процесу, в якому адвокати виконують функції захисту (зокрема, щодо усунення, блокування, нейтралізації тощо причин і умов злочинності); здійснюють представництво в суді інших державних органів, перед громадянами та юридичними особами по так званих малозначних діяннях (ч. 2 ст.11 КК України) [26, с 71-72], т. ін.

Досить ефективною у цьому напрямку є діяльність адвокатури у складі Пленуму Верховного Суду України, Вищої Ради юстиції, Спільки юристів України, ін. Це дає можливість не тільки удосконалити діяльність судової гілки влади по певних категоріях кримінальних справ шляхом прийняття відповідних постанов Пленуму Верховного Суду України, але й приймати активну участь у розробці концептуальних засад протидії злочинності (зокрема, Комплексних програм профілактики правопорушень злочинності [28]; т. ін.).

Останнім системоутворюючим елементом, що визначає зміст поняття "загальносоціального запобігання злочинам адвокатурою" є діяльність останньої по захисту прав і законних інтересів фізичних і юридичних осіб шляхом усунення, блокування, нейтралізації тощо детермінант злочинності. Як з цього приводу зазначено в п. 1 постанови Пленуму Верховного Суду України від 24 жовтня 2003 р. № 8 "Про застосування законодавства, яке забезпечує право на захист у кримінальному судочинстві", "...забезпечення підозрюваному, обвинуваченому, підсудному, засудженому і виправданому права на захист відповідно до положень ст. 59, ч. 2 ст. 63 і п. 6 ч. 3 ст. 129 Конституції України й чинного кримінально-процесуального законодавства є однією з основних засад судочинства, важливою гарантією об'єктивного розгляду справи та запобігання притягненню до кримінальної відповідальності невинуватих осіб" [29, с 378].,

При цьому основним принципом захисника, якого він має дотримуватись, беручи участь у справі та поряд з цим здійснюючи загальносоціальне запобігання злочинам, є презумпція невинуватості обвинуваченого. Як вірно у зв'язку з цим зауважив В. М. Тертишник, захисник повинен керуватися цим принципом завжди і має зробити все для його реалізації у кримінальному процесі [22, с 206]. Водночас захисник - не "слуга" свого підзахисного, не його інтелектуальний помічник у досягненні ним бажаної для нього мети будь-якими засобами і не повинен перетворюватися на засіб протидії намірам дізнавача, слідчого, судді чи суду встановити істину, дозволяти собі втягуватись у незаконну діяльність (приховування злочину, співучасть у ньому, т. ін.), так як тоді діяльність адвокатури по запобіганню злочинам втрачає свій сенс.

Для створення ефективних механізмів щодо реалізації адвокатурою завдань загальносоціального запобігання злочинам варто вжити наступних заходів:

1. Доповнити ч. 2 ст. 48 КПК України "Обов'язки і права захисника" п. 14 такого змісту: "Виявляти причини, що породили злочин, та умови, які цьому сприяли, по конкретній кримінальній справі, у розгляді якої приймає участь захисник".

Як показує практика, у сучасних правових реаліях, що склались в Україні, тільки право, закріплене в законі, має більше шансів на реалізацію та захист. І хоча адвокатура у своїй практичній діяльності не позбавлена права на заняття діяльністю по виявленню детермінант злочинності, зокрема на підставі ч. 1 ст. 19 Конституції України, проте правове забезпечення даного виду адвокатської діяльності дає можливість мати рівні можливості участі у кримінальному судочинстві, що мають інші його визначальні суб'єкти -дізнавачі, слідчі, прокурори, судді та суд в цілому (ст. ст. 23-23-2 КПК України).

2. Доповнити проект Закону України "Про профілактику злочинів" [30] ст. 5-1 "Роль та місце адвокатури у здійсненні запобіжної діяльності" наступного змісту: "Відповідно до своїх законодавчо визначених і статутних завдань, а також до обов'язків, що витікають з кримінально-процесуального законодавства України, запобіганням злочинів може займатись і адвокатура України на принципах добровільності, законності та рівності усіх суб'єктів кримінального судочинства".

3. Доповнити п. 1 постанови Пленуму Верховного Суду України від 24.10.2003 р. № 8 "Про застосування законодавства, яке забезпечує право на захист у кримінальному судочинстві" словосполученням такого змісту: "...а також запобігання вчиненню злочинів як щодо підзахисного, так і з його боку", що логічно витікає зі змісту ст. 5 Закону України "Про адвокатуру", а саме: адвокати виконують свої обов'язки відповідно до кримінально-процесуального законодавства у процесі дізнання та досудового слідства.

4. Підручники та навчальні посібники по курсу "Кримінологія" доповнити спеціальним розділом "Роль та місце адвокатури у запобіганні злочинам", враховуючи особливий статус та правові можливості даного суб'єкта кримінального судочинства.

1. Кримінально-процесуальний кодекс України. – К.: Велес, 2007. –168 с.
2. Аналіз стану здійснення судочинства судами загальної юрисдикції в 2008 р. //Вісник Верховного Суду України. – 2009. – № 5 (105). –С. 19-34.
3. Закалюк А. П. Курс сучасної української кримінології: теорія і практика: УЗ кн. – К.: Видавничий Дім "Ін Юре", 2007. – Кн. 1: Теоретичні засади та історія української науки. – 424 с
4. Бібліографія (кримінологія та профілактика злочинів): Довідник /Упоряд.: В. В. Василевич, С. І. Мінченко, Т. О. Сіродан та ін.; за заг. ред. О. М. Джужи. – К.: Атіка, 2008. – 296 с
5. Алексеев А. И. Криминология: Курс лекций. – 4-е изд., исправ. и допол. – М.: Издательство "Шит - М", 2004. – 315 с.
6. Давиденко Л., Корнілов Д. Поняття та загальна характеристика органів, що ведуть боротьбу зі злочинністю //Вісник Академії правових наук України. – 1997. – № 2 (9). – С 122-125.
7. Бандурка А. М., Давыденко Л. М., Преступность в Украине: причины и противодействия: Монография. – Х.: Гос. спец. изд-во "Основа", 2003. –368 с.
8. Джужа О. М., Моїсєєв Є. М., Василевич В. В. Криминологія. Спеціалізований курс лекцій зі схемами (Загальна та Особлива частини): Навчальний посібник. – К.: Атіка, 2001. – 368 с.
9. Криминология: Учебник /Под ред. В. Д. Малкова. – М. : ЗАО Юстицинформ, 2004. – 528 с.
10. Алексеев А. И., Герасимов С. И., Сухарев А. Я. Криминологическая профилактика: теория, опыт, проблемы: Монография. –М.: Издательство НОРМА, 2001. – 496 с.
11. Мишкевич А. В. Субъекты советского права: Учебное пособие. –М.: Юрид. лит., 1962. – 168 с.

12. Про адвокатуру: Закон України від 13 грудня 1992 р. //Відомості Верховної Ради України. – 1993. – № 9. – Ст. 62.
13. Кримінологія: загальна та Особлива частини /За ред. І. М. Данишина. – Х.: Фоліо, 2003. – 688 с.
14. Мартыненко О. А. Детерминация и предупреждение преступности среди персонала органов внутренних дел Украины: Монография. – Х.: Изд-во ХНУВС, 2005. – 496 с.
15. Голина В. В. Преступность: многообразие понятий и предметная сущность явления //Проблеми законності: Респ. міжвідом. наук. зб. /Відп. ред. В. Я. Тацій. – Х.: нац. юрид. акад. України, 2009. – Вип. 100. – С. 324-336.
16. Борисов В. І. Державна політика у сфері боротьби зі злочинністю та її напрямки //Проблеми законності: Респ. міжвідом. наук. зб. /Відп. ред. В. Я. Тацій. – Х.: нац. юрид. акад. України, 2009. – Вип. 100. – С. 305-312.
17. Иванов Ю. Ф. Кримінологія: посіб. для підготов, до іспитів /Ю. Ф. Иванов. – К.: Вид. ПАЛИВОДА А. В., 2008. – 164 с.
18. Кримінологія: Навч. посіб. /О. М. Джужа, В. В. Василевич, Ю. Ф. Иванов та ін.; за заг. ред. О. М. Джужи. – К.: Прецедент, 2004. – 208 с
19. Конституція України. – Х.: Веста: Вид-во "Ранок", 2007. – 64 с
20. Кельман М. С, Мурашин О. Г., Хома Н. М. Загальна теорія держави і права: Підручник. – Львів: "Новий Світ - 2000", 2003. – 584 с
21. Постанова Пленуму Верховного Суду України від. 01.11.1996 р. № 9 "Про застосування Конституції України при здійсненні правосуддя" //Постанови Пленуму Верховного Суду України у кримінальних справах. – 3- те вид., змін, і доп. – К.: Видавничий дім "Скіф", 2008. – С. 201-207.
22. Тертишник В. М. Науково-практичний коментар до Кримінально-процесуального кодексу України. – 10-те вид., доп. і переробл. – К.: Видавничий дім "Юридична книга", 2008. – 992 с
23. Клюев М. М. Засади державної політики програмування запобігання порушенням прав людини //Забезпечення прав і свобод людини і громадянина в діяльності органів внутрішніх справ України за сучасних умов: Матеріали Міжнар. наук-практ. конф., Київ, 4 грудня 2009 р. – К: ДНДІ МВС України, 2009. – Харків: Права людини, 2009. – С. 11-14.
24. Давыденко Л. М., Бандурка А. А. Противодействие преступности: теория, практика, проблемы: Монография. – Х.: Изд-во Нац. ун-та внутр. дел, 2005. – 302 с.
25. Потерпілий від злочину (міждисциплінарне правове дослідження) /Колектив авторів; за заг. ред. Ю. В. Бауліна, В. І. Борисова. – Х.: Вид-во Кроссроуд, 2008. – 364 с
26. Кримінальне право України. Загальна частина: Підручник /М. І. Бажанов, Ю. В. Баулін, В. І. Борисов та ін.; за ред. М. І. Бажанова, В. В. Сташиса, В. Я. Тація. – Київ-Харків: Юрінком Інтер - Право, 2002. – 416 с
27. Комплексна програма профілактики правопорушень на 2007-2009 роки: Затв. постановою Кабінету Міністрів України від 20 грудня 2006 р. //Офіційний вісник України. – 2006. – № 51. – Ст. 3418.
28. Про забезпечення умов для більш широкої участі громадськості у формуванні та реалізації державної політики: Указ Президента України від 31 липня 2004 р. № 854/2004 //Офіційний вісник України. – 2004. – № 16. –Ст. 174.
29. Постанова Пленуму Верховного Суду України від 24 жовтня 2003 р. № 8 "Про застосування законодавства, яке забезпечує право на захист у кримінальному судочинстві" //Постанова Пленуму Верховного Суду України у кримінальних справах. – 3-те вид., змін, і доп.). – К.: Видавничий дім "Скіф", 2008. – С. 377-386.
30. Проект Закону України від 12 травня 1998 р. "Про профілактику злочинів" //Кримінологія: Спеціалізований курс лекцій зі схемами (Загальна та Особлива частини): Навч. посібник /О. М. Джужа, Є. М. Моїсєєв, В. В. Василевич; за заг. ред. О. М. Джужи. – К.: Атіка, 2001. – С. 383-396.

Лотоцький М. В. **Адвокатура як суб'єкт загальносоціального запобігання злочинам**

В статті здійснений аналіз правової природи такого виду соціального контролю у сфері протидії злочинності, як загальносоціальне запобігання злочинам, та визначені роль і місце адвокатури у здійсненні даного виду діяльності.

Ключові слова: адвокатура, загальносоціальне запобігання злочинам, політика у сфері протидії злочинам.

Лотоцкий М. В. **Адвокат как субъект общесоциального предотвращения преступлений**

В статье осуществлен анализ социально правовой природы адвокатуры в Украине и обоснована необходимость создания реальных механизмов реализации задания по предотвращению преступлений, что поставлено перед субъектами так называемой общей профилактики преступлений.

Ключевые слова: адвокатура, общесоциальное предотвращение преступлений, политика в сфере противодействия преступлениям.

Lotockiy M.V. **Advocacy as a subject in general lines social prevention to the crimes**

The article has analyzed the socio-legal nature of advocacy in Ukraine and justified the need to create real mechanisms for the realization of crime prevention which is delivered before the subjects of so-called general crime prevention.

Keywords: advocacy, general social prevention to the crimes, policy in the field of counteraction crimes.

Митрофанов І. І.

Відновлення соціальної справедливості як мета реалізації кримінальної відповідальності

УДК 343.2/.7

Незважаючи на позитивні зрушення, що спостерігаються у сфері протидії злочинності в цілому, її "ціна" залишається високою для суспільства. Щороку Міністерство внутрішніх справ України реєструє понад 200 тис. осіб, які є потерпілими від злочинів. Так, у 2006 році було зареєстровано 255122 потерпілих від злочинів, у 2007 році — 230468, у 2008 році — 214848, у 2009 році — 265982 таких осіб [1].

У зв'язку з цим виникає нагальна потреба вдосконалення питань правового регулювання захисту прав потерпілих від злочинів, у тому числі й за допомогою норм Кримінального кодексу України (далі — КК), що встановлюють юридичну підставу реалізації кримінальної відповідальності щодо осіб, які їх вчиняють, та мають чітко визначати мету реалізації такої відповідальності.

Для науки кримінального права ця проблема не нова. У різні часи її досліджували такі радянські та вітчизняні вчені, як Л. В. Багрій-Шахматов, Ю. В. Баулін, В. К. Глістін, П. С. Дагель, І. М. Даньшин, О. М. Ігнатов, І. І. Карпець, С. Г. Келіна, П. С. Матишевський, В. О. Навроцький, І. С. Ной, С. В. Полубінська, Т. І. Присяжнюк, М. В. Сенаторов, О. І. Санталов та інші.

Однак, питання мети реалізації кримінальної відповідальності, що має сприяти захисту прав потерпілих від злочинів, залишилися поза увагою науковців. Хоча такі дослідження конче актуальні та практично необхідні, оскільки в усіх наукових роботах вітчизняних вчених з'ясування зазначених питань обмежується існуючими правовими нормами КК, які не містять приписів про правові підстави для повного відшкодування потерпілому заподіяної злочинною шкоди, що є складовою відновлення соціальної справедливості як остаточного результату реалізації кримінальної відповідальності.